

ZA CENU SLOBODY

Prvé sedenie, 9.2. 2016 (utorok)

Sedel oproti mne niekoľko bezcenných prázdnych minút a *mlčal*. MLČAL. Nebolo to niečo, na čo by som nebola zvyknutá, ale výraz na jeho spokojnej tvári ma privádzal do rozpakov. Očakávala som aspoň zvedavý pohľad, zničenie pokusu o konverzáciu, agresivitu. Nič z toho, bol celkom neškodný. Totiž, jediné, čo mi bolo dopriate, bola tichá miestnosť, ktorou sa striedavo ozývalo neúnavné tikanie nástenných hodín s nervóznym šťukaním môjho pera. Na stole predou mnou bol vyložený zápisník, do ktorého som vždy zaznačovala priebeh sedení, aby som sa neskôr, v prípade potreby, vedela vrátiť k dotyčnému späť. No pravdou bolo, že dnes som skoro nemala čo písať, ak by som nerátala už spomínané nástenné hodiny.

Nebolo to jednoduché. Na stretnutie s týmito ľuďmi bolo potrebné oveľa väčšie úsilie, než len sedieť v kancelárii a rozprávať sa s pacientmi o ich problémoch. Teraz sedel jeden z nich oproti mne, ďalšia výzva priamo uprostred mreží. Tmavá ofina mu padala do očí, keď ceruzkou behal po zdanlivo prázdnom papieri a čosi kreslil.

Keď som sem prišla, vystrela som pred seba ruku na znak predstavenia sa, ale on nereagoval. Premeral si ma pohľadom, sotva však ku mne vôbec zodvihol zrak. Keď som odchádzala, bez slova som sa postavila a on sa ani neobzrel.

Druhé sedenie, 17.2. 2016 (streda)

Hodiny na stene tikali presne tým istým spôsobom ako naposledy; moje pero s nimi súperilo čoraz naliehavejšie. Jediné, čo sa od prvého stretnutia zmenilo, bol počet papierov položených na jeho stole. Na chvíľu som položila pero a nechala zapisovanie v snahe nadviazať konverzáciu, pretože po predošlom hodinovom mlčaní som nedošla k žiadnym záverom. Bol povinný absolvovať sedenia so mnou predtým, než by sa vôbec začalo uvažovať o znížení jeho trestu, ale nesprával sa tak. Akoby rezignoval.

Chytila som pokreslené papiere medzi dva prsty, pokúsila sa ich vytiahnuť spod jeho rúk a neprerušit' jeho činnosť, ale on ich dlaňou v sekunde zachytil. Zdvihol oči ku mne a nadvihol obočie.

„Môžem si ich prezrieť?“ spýtala som sa a Martin s premýšľavým výrazom v tvári pomaly pustil kresby, stále ma skúmajúc pohľadom. Vtedy som pochopila, prečo sa nechce rozprávať. *S ceruzkou mu to šlo oveľa lepšie*. Videla som oči, ktoré kreslil ešte vtedy, počas nášho stretnutia, ale i ďalšie papiere. Podľa toho, koľko ich bolo, som usúdila, že sa asi s nikým nerozpráva. Všetky niesli znaky depresii, čo bol fakt, ktorý som potrebovala vedieť. Vrátila

som mu ich späť, mienila som sa vrátiť k tichu, ktoré tu doteraz vládlo, pretože som vedela, že ak bude chcieť začať, urobí to. Sám.

„Čo odo mňa chcete?“ spýtal sa po chvíli. Ani som nezaregistrovala, kedy prerušil kreslenie ďalšej zo svojich kresieb. Ceruzku nechal rozvážne ležať medzi svojimi prstami, držal ju presne ako cigaretu, čo mi nemohlo uniknúť.

„Môžeš mi tykať, sme rovnako starí,“ pokúsila som sa o priateľskú atmosféru, no odozvou bola rovnaká kamenná tvár ako doteraz. Na moju narážku nereagoval, ďalej na mňa pozeral, akoby ju prepočul. Čakal odpoveď na svoju otázku.

„Mali by sme sa rozprávať, preto som tu,“ odpovedala som s núteným výdychom. „Mohli by ti skrátiť trest, časť z toho závisí aj odo mňa.“

Po mojich slovách len pokrčil plecami a znova svoje myšlienky sústredil na papier pred sebou. Tu skončil náš rozhovor.

Tretie sedenie, 1.3. 2016 (utorok)

Ruky sa mu triasli, keď zo škatuľky vyberal jednu z posledných pár cigariet. Sedeli sme vonku na lavičke, pár väzňov sa prechádzalo po dvore, spolu s návštevou alebo s dozorcami. Niektorí triedili svoje myšlienky osamote, iní sa zase rozprávali s ďalšími väzňami. Na kolenách som mala svoj zápisník, on bol tentoraz bez ceruzky v ruke a iba jednoducho sedel. Slnko svietilo a lúče sa nás naozaj dotýkali: to však nebolo niečo, čo by dokázalo jeho deň urobiť lepším. Videla som, ako sa chveje, keď mu dozorca podával cigarety, mala som pocit, že ho to ovláda. Krátkym ohňom zapaľovača mu ju ešte zapálil, tesne predtým, čo nás tu nechal samých. Videla som, ako všetky jeho problémy uleteli jedným vdychnutím nikotínu do tela, tvár zostávala v tieni dymu. Hneď po tom, ako vydýchol perfektný krúžok dymu, sa na sekundu nadýchol a v momente opäť prikladal k perám cigaretu. Bol to obyčajný bozk so smrťou. Vyzeral však, že si ho užíva.

„Páči sa vám zízať na mňa?“ prehovoril odrazu, hlavu mal stále natočenú dopredu a pohľad do neznáma hovoril, že mu nestojím ani za očný kontakt.

Odkiaľala som si. „Čo iné mám robiť, keď sa nechceš zhovárať?“

„Takže tam celý ten čas píšete o tom, že som nemý?“ posmešne odfrkol a znova si potiahol z cigarety.

„Nie,“ precedila som pomedzi zuby. „Zapisujem priebeh nášho...“

„Jasné, jasné, určite,“ dokázala som si predstaviť, ako prevracia očami. „Tak sa ešte pokochajte človekom, čo si zabil otca. Ale to už určite viete.“

„Viem,“ potvrdila som. „Predpokladám, že o tom hovoriť nebudeš.“

„Predpokladáte správne,“ povedal. „Vlastne nie, môžem vám opísať, aký dobrý pocit z toho mám. Bastard.“

„Nemyslím si, že hovoríš pravdu,“ namietla som jemne, sledovala ho prejsť si jazykom po vnútornej strane líc, hneď potom si znova potiahol z cigarety. Mal dve extrémne tváre: buď bol úplne ticho, alebo bol drzý, krutý a cynický. Nebol na najlepšej ceste odtiaľto odísť skôr a zatiaľ som mala pocit, že sám tej možnosti neverí.

„Ja si myslím, že áno.“

„Tvoje obrázky hovoria o niečom inom,“ nadhodila som.

Otočil sa ku mne, s cigaretou pevne zovretou medzi perami. Dym mi takmer vyfúkol do tváre, keď sa znova ozval.

„Dúfam, že už ste ich dopodrobna preskúmali a viete, čo mám v hlave. Tak to predsa psychológovia robia, nie? Rozoberú vám dušu na kúsky a potom si myslia, že vás vedia poskladať, ale vieš čo?“

Pár ráz som nezmyselne zašľukala perom a pozerala sa mu do očí. Potreboval vedieť, že som tu na rozhovor a nie na to, aby ma zastrašoval. Dá mu to do rúk ešte väčšiu moc, aj keď som mala pocit, že doteraz žiadnu nemal. Ibaže, keď mi teraz zatykal, už viac nepôsobil tak uzavreto.

„Mňa neposkladáš naspäť, rozumieš? Nemám výčitky svedomia, na to by som musel klesnúť príliš hlboko, no aj tak ťa nevpustím dovnútra len preto, aby mi skrátili dvadsaťpäť rokov na dvadsať. Nemám o to záujem, ak mám pritom prísť o svoje súkromie. Pretože to je to, o čo sa snažíš,“ slová šepkal blízko mojej tváre.

„Snažíš sa dostať sa mi dovnútra, ale nespoznáš ma. Nedovolím ti to.“

Štvrté sedenie, 13.3. 2016 (nedeľa)

Pršalo, znova sme boli vo vnútri za stolom. Opäť pred sebou držal list papiera a kreslil: akoby si tým vytváral ochranný štít pred svetom, predo mnou. Dával mi tým najavo, že nestojí o tento rozhovor - možno si myslel, že ho neviem odhadnúť. Ale opak bol pravdou, bol tak ľahko čitateľný už len tým, že si ma odmietol pustiť bližšie.

Prezrela som si nové obrázky, ktoré nakreslil, ale nemala som v pláne sedieť tu a nechať ho mlčať. Už odkedy som prišla, bola som odhodlaná z neho niečo vytiahnuť. To bol cieľ mojej práce a jemu nezostávalo nič iné, iba komunikovať.

„Komu patria tieto uplakané oči?“ zdvihla som pred neho kresbu, ktorá ma zaujímala už od prvého sedenia. Otrávene podvihol zrak, aby sa na ňu pozrel a vzápätí sa znova venoval kresleniu.

„To je krv, nie slzy,“ vyhlásil s pokojným hlasom, jemne ho prerušovali neodbytné hodiny na stene. „Nie je vždy všetko tak, ako vyzerá.“

„Čo napríklad?“ spýtala som sa, prestávala som sa chovať kamarátsky a presne som tušila, že sa mu to nebude páčiť.

„Všetko, povedal by som,“ odvetil, hlavou mierne naklonenou nabok pozoroval, čo nakreslil, hľadal chybičky.

„Čo všetko?“ pokúšala som ďalej.

Zdvihol zrak ku mne a zaťatá sánka akoby sama o sebe vypovedala o jeho vnútri. „Ty. Si tu, pretože ti za to platia. Nie som na hlavu.“

„Krv je všade na твоjich kresbách,“ zmenila som prudko tému, klamala by som, ak by som tvrdila, že som to tak neplánovala. Ľudia sú úprimnejší, ak odrazu poukážete na niečo, čo nečakajú.

„Asi sa mi páči,“ pokrčil plecami a oprel sa laktami o stôl, znova sklonil hlavu k papieru pred sebou. Tetovania na jeho predlaktí neboli ani zďaleka agresívne, nešírili strach.

„Alebo z nej máš nočné mory.“

Trpkو sa zasmial. „Čo ty vieš o nočných morách.“

„Viac, než ty,“ nadvihla som obočie. Riešila som túto tému nespočetné množstvo sedení a on ani netušil, aké ťažké je potom odosobniť sa od problémov iných tak, aby som z nich nemala nočné mory ja. „Takže ťa trápia.“

„Dokážeš ma preskúmať, tak mi povedz, o čom sú,“ neveriacky odfrkol; všimla som si, že už pekných pár minút nič nenakreslil a venoval sa nášmu rozhovoru. To bol bod, ku ktorému som sa chcela dostať a zatiaľ sa mi darilo.

„O tvojej rodine,“ vyhlásila som a on nadvihol obočie.

„To je všetko?“

Oprela som sa o stôl predlaktiami tak, ako to urobil pred chvíľou on, a nahla sa k nemu bližšie. „S mamou sa nestretávaš, však?“

Odtiahol sa opretím o stoličku, no jedna z jeho rúk zostala stále na stole. „Nechodí sem. Nedokáže sa mi pozrieť do očí.“

„Mrzí ťa to?“

Pokrčil plecami. „Nie. Neľutujem to, bola to beštia. Asi mi to za to stálo.“

„Dokážeš byť krutý, musel urobiť niečo naozaj zlé,“ pokúsila som sa zhodnotiť a naviesť ho na túto tému. Žiadalo sa, aby priznal ľútosť; ak by to urobil, všetko by išlo jednoduchšie.

Jeho smiech bol nasiaknutý iróniou, keď sa potichu predral cez pery. „Stavil by som sa, že máš môj prípad preštudovaný aj odzadu. Načo sa teda pýtaš?“

Stíchla som, keď sa znova oprel o predlaktia a nahol sa ku mne. Začínala som chápať, že profesionálnym postojom toho veľa nedosiahnem; že otázky a odpovede tu nemajú miesto.

„Aha,“ vypískol. „Je mi to jasné. Chceš to počuť odo mňa.“

Hrdo som sa usmiala a nadvihla obočie, čakajúc na jeho odpoveď. Opäť si jazykom prešiel po vnútornej strane líca: robil to vždy, keď zo seba kúsok odhalil. Počula som, ako pod stolom trepal nohou, čo je činnosť nervózných ľudí. On však nebol nervózny. To nebolo to správne slovo.

„Vieš, kedy som ho znenávidel najviac?“ slová hovoril šeptom, akoby nás mohli ostatní počuť. V rohu stál jeden z dozorcov, ktorý tu bol vždy počas našich stretnutí, ale toho to vonkoncom nezaujímalo.

„Keď som mal trinásť, prišiel domov sotva po vlastných nohách, tackal sa medzi každými dverami. Skoro nedokázal udržať rovnováhu, ale stihol ju nazvať štetkou a kopať do nej.“

Vydýchla som a nahlas prehltla. Vedela som to, no chcela som to počuť od neho. V tom mal pravdu.

„Sestra bola prvá, kto sa medzi nich postavil,“ zachechtal sa. „Mala desať rokov a on jej na počkanie vybil predné zuby. Nemal ani toľko ľútosť, aby sa ospravedlnil.“

„Čo potom?“ spýtala som sa, nechcela som, aby môj hlas preskočil, ale urobil to.

Pokrčil plecami a pery skrútil do bolestného úškrnu. „Nič. Ako obvykle: NIČ.“

Piate sedenie, 21.3. 2016 (pondelok)

„Dnes sa so mnou nebavíš?“ prehovorila som, keď sa po prvých pätnástich minútach okolo mňa rozliehalo iba šušťanie ceruzky, ako sa dotýkala papiera položeného na jeho kolenách. Opäť sme boli vonku na lavičke; tentoraz však nefajčil, túto fázu už mal za sebou, keď som prišla.

Pokrútil hlavou, zahľadný do papiera. „Nemám sa o čom. Naposledy som ti povedal všetko, čo si chcela vedieť.“

„Nepovedal,“ namietla som. „V skutočnosti človek nikdy nepovie všetko. Čo tvoje pocity?“